

Plantdag in de nieuwe wijk Melco in Heiloo.
(foto: Dorien Kotterman/de Groene Reiger)

Over de waarde van sociaal
leren in innovatieprojecten

Verfrissende inbreng van studenten geeft energie

Het loont om buiten de eigen kring samenwerking aan te gaan. Dat gaat weliswaar niet vanzelf, maar er ontstaat ook nieuwe energie door op een slimme manier uitvoering en reflectie aan elkaar te koppelen. Aeres Hogeschool ging ermee aan de slag met het project Groene Gezonde Wijken en dat leverde bruikbare inzichten op.

Wat voor de ene gemeente vanzelfsprekend is, kan voor de andere gemeente een inspirerende *eyeopener* zijn. Zo is de gemeente Heiloo met de 'bioborder'-aanpak heel concreet bezig. Wat kan daarvan worden toegepast binnen de gemeente Den Haag? In de uitwisseling blijken overeenkomsten en verschillen. Zo hebben zowel de wijken Meerzicht in Zoetermeer als Spoorwijk in Den Haag te maken met twee verbindingsopgaven.¹ De eerste is: hoe verbinden we groen buiten de wijk aan groen in de wijk.

De tweede is: hoe bewegen we bewoners tot het meer benutten van het groen. Verschillen zijn er doordat Spoorwijk behoorlijk 'versteend' is en Meerzicht rijkelijk van groen is voorzien. Zo scherpt de uitwisseling de eigen opgave.

Belangen koppelen via lopende ontwikkelingen

De casus Melco in Heiloo is een geslaagd voorbeeld van het slim koppelen van bewoners- en gemeentebelangen. In deze woonwijk in aanbouw wil de gemeente biodiversiteit en klimaatadaptatie realiseren op particulier terrein. De gemeente realiseerde in het openbaar groen de eerste 'bioborder' en organiseerde een plantdag in de nieuwe wijk. Voor de nieuwe inwoners was het nuttig om elkaar onderling te leren kennen. De gemeente werkte daarin op een nieuwe manier samen met de betreffende projectontwikkelaar en de makelaar. Tijdens een druk bezochte bewonersavond met kopers en huurders hebben studenten 'staalkaarten en bewonersspaspoorten' opgeleverd en getoond. Het kost overigens wel energie om nieuwe

samenwerkingen aan te gaan, maar op die manier kom je wel verder met realisatie van gebiedsdoelen met bewoners. Zo blijkt inmiddels in meerdere gemeenten de realisatie van groen via lopende rioleringsrenovatieprojecten gemeengoed.

Studentdeelname zorgt voor verrassingen

De diverse studentprojecten die rond de casussen zijn georganiseerd, blijken goed te functioneren als een spiegel voor de professionals in het project. De projectgroep was er vooraf al vrij zeker van dat studenten met nieuwe inzichten zouden komen, maar welke? De studentrapportages gaven nieuwe inzichten, maar er gebeurde veel meer. De essentie daarvan is dat studenten door hun observaties en de vragen die ze stellen de professionals aan het denken zetten: waarom werken wij eigenlijk zoals wij werken?

Een klein, maar wel stinkend voorbeeld: hondensoepoverlast. Bewoners noemden dat als ergernis aan studenten en studenten brachten het in. Uiteraard begin je als

De student fungeert onbewust als bekwame sociale innovator

gemeentelijk professional bij dit onderwerp meteen te zuchten: moet het daar nou wéér over gaan? Maar vervolgens ook het besef: als dit voor bewoners een issue is, dan betekent het ook dat bewoners via betrokkenheid bij dit onderwerp daarmee betrokken zijn bij de ontwikkeling en het gebruik van het groen in de wijk. Wat kunnen we daarmee?

Deelname van studenten zorgt daarnaast, wellicht verrassend, voor structuur in samenwerking. Dat heeft ermee te maken dat de meeste studentprojecten een half jaar lopen. Gemeentelijke processen lopen veelal langjarig. De inzet van studenten in een halfjaarlijkse cyclus zorgt voor contactmomenten binnen een gemeentelijke casus met deelnemende professionals zoals de startontmoeting en eindpresentaties. Zo houdt de studentinzet de samenwerking bij meerjarige projecten op natuurlijke manier gaande. Een passende opdrachtformulering aan studenten is daarbij wel van belang. Die moet scherp genoeg zijn om hen kaders te geven, maar ook ruimte geven voor een eigen invulling.

Studenten klimmen op elkaars schouders

Aan de projecten hebben mbo- en hbo-studenten gewerkt. Opgedane kennis van studenten werd doorgegeven aan een vol-

DE METHODE ACHTER SOCIAAL LEREN

Zogeheten dynamische evaluatie is een belangrijke methodische onderlegger geweest bij deze projecten. Het doel van deze methode is om binnen projecten ruimte te maken voor reflectie door de projectdeelnemers. Het is zo opgezet dat er voortdurende 'feedbackloops' plaatsvinden rond aanpassingen op basis van voortschrijdend inzicht. Deze feedbackloops vinden plaats tussen de zogenoemde evaluator, de projectleider en de projectteamleden. Een speciale rol is daarbij toebedeeld aan de evaluator die het sociaal leerproces begeleidt. De evaluator faciliteert de reflectiemomenten en regisseert hoe de deelne-

mers feedback verzamelen en onderling uitwisselen. Het doel hiervan is om het innoverend vermogen van het projectteam als geheel te verhogen. De methode kan zo een goede bijdrage leveren aan het overall projectresultaat.

De methode vraagt goede afstemming met de projectleider. Idealiter ontwerpt de trekker van het sociaal leren samen met de projectleider de daaropvolgende interventie in het programmadesign en samen faciliteren zij de projectteamleden om leerervaringen op te doen.

gende groep studenten en het kwam ook tot studentontmoetingen onderling. Daarbij bleek de frisse taal en de visuele benadering van bijvoorbeeld de praktische 'bewonerspaspoorten' die door mbo-studenten waren gemaakt een *eyeopener* voor het hbo. Omgekeerd konden mbo-studenten een praktische vertaalslag maken van een door hbo-studenten ontwikkelde *toolbox* voor de vergroening van stedelijk gebied. Zo leren studenten de kracht van hun eigen werk en dat van anderen te ontdekken en te benutten. Trouwens, ook voor de opdrachtgever werkt het handig. In het nieuwste rapport is immers het werk van eerdere studenten meegenomen en weer een slag verder gebracht. Voortschrijdend inzicht wordt op die manier meteen in beeld gebracht.

Nieuwe energie om er weer tegenaan te gaan

Een andere belangrijke notie: sociale innovatie gaat over het doorbreken van institutionele grenzen. Iedere projectdeelnemer heeft daarmee te maken op de eigen werkplek. Dat vraagt vaak om een lange adem.

Onderlinge uitwisseling met gelijkgestemde zielen helpt dan. Tegelijkertijd blijkt dat het sociaal leren in dit project functioneert als de ruimte om even op adem te komen. Het daarin uitspreken van bedoelingen en wensen helpt om focus te houden en een luisterend oor geeft nieuw vertrouwen en energie. Naast de leeropbrengsten is sociaal leren in mijn optiek ook de tijd nemen om elkaar aan te moedigen. Om vooral door te gaan een bijdrage te leveren aan groene en gezonde wijken voor ons allemaal.

De kennisinstelling als energieleverancier

Contact met studenten en hun begeleiders geeft de professionals extra motivatie voor hun eigen werk doordat studenten hun bijdrage kunnen leveren aan groene en gezonde wijken over sectorale grenzen heen. Zo heeft het binnen de gemeente collega's van het sociale en het fysieke domein geholpen om elkaar op te zoeken vanuit de gedachte: we doen het voor de studenten. De student fungeert daarmee onbewust als bekwame sociale innovator.

VERDER LEZEN EN KIJKEN

De overzichtspagina van de resultaten van de projecten is te vinden met de zoekterm 'storymap groene gezonde wijk'. Via e-depot.wur.nl komt u dan op de juiste plek.

De gemeente Den Haag heeft inmiddels ervaring met een nieuw type wijkambtenaar: de community builder. Het daaraan gerelateerde rapport 'Van niemand en van iedereen: community builders in Haagse wijken' is te downloaden door te zoeken op 'community builders in Haagse wijken'.

Meer informatie over 'dynamische evaluatie' kunt u lezen op de website van Kennisland, www.kl.nl. Zoekterm 'Kennisland onderzoekt en ontwerpt maatschappelijke vooruitgang'.

Voor meer informatie over de randvoorwaarden voor sociale innovatie, zie een filmpje van Stichting Innovatie Netwerk Nederland. Dit is te vinden op www.waag.org/nl/project/sociale-innovatie of via www.vimeo.com, zoekterm 'sociale innovatie'.

Hondenpoepoverlast: een kans om bewonersbetrokkenheid te stimuleren. (foto: Michiel G.J. Smit)

Aandachtspunt is nog wel dat het lastiger bleek dan gedacht om sociale opleidingen en het sociale werkveld bij het project te betrekken. Het voornemen is om die samenwerking nog meer aan de voorkant van nieuwe projecten op te zoeken. Vanuit de onderwijsinstelling is het een *eyeopener* dat we als kennisinstellingen een energieleverancier zijn. Dat doen we met de inzet van onze studenten en de energie die zij meebrengen. En ook het expliciet maken van leeropbrengsten blijkt hernieuwde energie te geven. Dat is zeker iets om mee te nemen naar toekomstige projecten. ✨

Noot

1. Zie ook Ekkel, Dinand; Groene, gezonde wijken; Kijken hoe het beter kan; in *Stadswerk* magazine 4/2020, p.6-8.